

SECTORIËLE COMMISSIE TOERISME

ADVIES
AFBAKENING VAN DE SECTOR TOERISME

Brussel, 5 april 2002
AdviesAfbakeningToerisme

1. INLEIDING

Op 20 november 2001 vroeg Dhr. Landuyt, Vlaams minister van werkgelegenheid en toerisme het advies aan de sectorcommissie toerisme aangaande de afbakening van de toeristische sector. Samen met de adviesvraag bezorgde de minister een nota betreffende de mogelijkheden en knelpunten bij deze afbakening en verwees hij naar de beleidsnota toerisme 2000-2004 voor de gehanteerde definitie van toerisme en recreatie.

Het Steunpunt WAV heeft, op vraag van de minister, een studierapport gemaakt met betrekking tot het aantal arbeidsplaatsen in het Vlaamse Gewest dat mogelijk aan de toeristische sector kan worden toegewezen op basis van de NACE-bel codes. In de commissievergadering van 10 januari werd hierbij een toelichting gegeven door het Steunpunt WAV.

2. ALGEMENE BESCHOUWINGEN

2.1 Doel van de afbakening

De afbakening van de toeristische sector kan verschillende doeleinden dienen. Enerzijds moeten we er bij de afbakening rekening mee houden wat de gevolgen

ervan zullen zijn voor de toekomstige werkzaamheden van de sectorcommissie, met andere woorden, wat zullen we als sectorcommissie als ons kerndomein beschouwen. Anderzijds kan de afbakening als doel hebben het economisch belang en de werkgelegenheid in de sector in te schatten. In dat geval kan de afbakening vooral benaderd worden vanuit het oogpunt van de economische sterkte. Beide doelstellingen vergen een verschillende afbakening, één die vrij strikt de sector bepaalt een tweede met een iets ruimere invalshoek.

2.2 *Directe versus indirecte benadering*

Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de directe en indirecte of afgeleide benadering. Een bepaald aandeel van de werkgelegenheid wordt wel gegenereerd door toerisme, maar kan op zich niet als een toeristische activiteit worden beschouwd. Hieruit blijkt het belang van een goede afbakening.

We dienen de vraag te stellen met welk doel we het cijfermateriaal over de werkgelegenheid verzamelen. Willen we enerzijds nagaan wat precies de impact van toerisme als sector is, of willen we nagaan welke evoluties zich voordoen doorheen de tijd? In het eerste geval is het belangrijk een zo perfect mogelijke afbakening als uitgangspunt te hanteren, daarin speelt ook de indirecte werkgelegenheid een rol. In het tweede geval volstaat het een afbakening te hebben die een zicht geeft op de directe werkgelegenheid voor toerisme en die jaar na jaar toelaat vergelijkingen te kunnen maken.

Voor het verzamelen van cijfermateriaal over een bepaalde sector heeft men eigenlijk geen andere keuze dan gebruik te maken van de gegevens die verzameld worden door de RSZ op basis van het classificatiesysteem voor economische activiteiten, de NACE-bel codes. Gezien toerisme als sector niet overeenstemt met een welbepaalde code, sectie of afdeling binnen NACE-bel dient echter de hele classificatie onderzocht te worden op subsectoren die deel uitmaken van de toeristische sector. Een nadeel is dat er geen wetenschappelijke methode voorhanden is om te bepalen welke subsectoren wel/niet kunnen worden opgenomen. De selectie van subsectoren die deel uitmaken van de sector moet dan ook gebeuren op basis van consensus onder de actoren binnen toerisme. Bij wijze van test en ter vergelijking kan dergelijke selectie van subsectoren wel getoetst worden aan de SICTA Tabel (Standard International Classification of

Tourism Activities). Het betreft een lijst met toeristische activiteiten die gebaseerd is op de ISIC-classificatie (International Industrial Classification of all Economic Activities, aangenomen door de UNO) en die werd samengesteld door de WTO (World Tourism Organization).

Vast staat dat we op basis van de NACE-bel codes de werkgelegenheid in de toeristische sector niet correct kunnen meten en dit om twee belangrijke redenen. Enerzijds is een goede weergave van de werkgelegenheid afhankelijk van de afbakening die wordt gemaakt van de toeristische sector. Afhankelijk van het gekozen kader van de afbakening, van het feit of uitbestedingen en toelevering al dan niet worden opgenomen, zullen de cijfers erg variëren. Anderzijds geven de cijfers, die gebaseerd op de RSZ gegevens, enkel de loontrekkende werkgelegenheid weer. Volledigheidshalve zouden ook de zelfstandigen uit de vele KMO's die deel uitmaken van de sector meegeteld moeten worden, evenals de werkgelegenheid in de publieke sector die verband houdt met toerisme.

2.3 *Problemen met de interpretatie van de cijfers*

Bepaalde regio's hebben een veel groter toeristisch belang dan andere. Daar is een veel groter aandeel van de werkgelegenheid in dienst van toeristen. Bepaalde subsectoren, die in minder toeristische regio's geen aandeel in toerisme hebben, zullen een belangrijke rol spelen voor het toerisme in de meer toeristische regio's (vb ophalen van huisvuil, bakkers en slaggers in de kustgemeenten). Wanneer er geen rekening wordt gehouden met die regionale verschillen zal de gehanteerde afbakening wellicht meer of minder representatief zijn afhankelijk van de regio. Deze regionale verschillen kunnen een vertekend beeld geven.

We kunnen ons tevens afvragen in welke mate de cijfers op basis van de RSZ gegevens effectief kloppen. In principe kunnen we veronderstellen dat de cijfers correct zijn, het is de interpretatie van deze gegevens die het verschil maakt. Zo wordt er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met interim-arbeid. De RSZ-statistiek registreert het aantal arbeidsplaatsen, wie twee deeltijdse jobs combineert voor een verschillende werkgever wordt 2 keer geteld. Een arbeidsplaats die door twee of meer deeltijdse wordt ingevuld wordt maar één keer geteld. Dit kan een vertekend beeld geven van de cijfers. Hierbij aansluitend worden we ook geconfronteerd met het probleem dat de werkgelegenheid in bepaalde subsectoren

niet steeds volledig tot de toeristische sector kan worden gerekend. Vaak is een deel ervan functioneel/professioneel en niet louter toeristisch/recreatief, maar zijn deze niet van elkaar te onderscheiden.

3. ADVIES

3.1 *Werken met verschillende kaders*

We stellen vast dat, wanneer we werken met subsectoren op basis van de NACE-bel codes, we de toeristische sector niet exact kunnen afbakenen. Een aantal van de weerhouden subsectoren heeft immers slechts gedeeltelijk betrekking op toerisme en/of recreatie. Nemen we deze subsectoren op, dan tellen we ook steeds een aantal niet aan toerisme gebonden arbeidsplaatsen mee, nemen we ze niet op, dan lopen we het risico een aantal wel aan toerisme gebonden arbeidsplaatsen niet mee te tellen. Aan dit probleem kan verholpen worden door in de afbakening van de sector verschillende kaders te onderscheiden op basis van hun aandeel in toerisme.

Het is duidelijk dat in de selectie van subsectoren die door het kabinet werd voorgelegd heel wat subsectoren zitten die slechts gedeeltelijk tot het toerisme kunnen worden gerekend. Sommige van deze subsectoren hebben naast een toeristisch ook een niet-toeristisch aanbod, in andere subsectoren is er geen differentiatie tussen een toeristisch en niet-toeristisch aanbod maar kan de vraag naar dit aanbod zowel bij toeristen als niet toeristen gesitueerd worden. In beide gevallen is het niet evident om te achterhalen wat het precieze aandeel van toerisme in de betreffende subsectoren is.

Een mogelijke oplossing voor dit probleem is om meerdere kaders te hanteren voor de afbakening van de toeristische sector. Een eerste eerder strikt kader bepaalt echt de kern van de toeristische sector. In dit 'kernkader' nemen we enkel die subsectoren op die ten volle tot het toerisme kunnen worden gerekend. Het tweede kader wordt ruimer opgevat en bevat subsectoren die zich niet uitsluitend tot toeristen richten.

Het voordeel van deze indeling in verschillende kaders is dat we afhankelijk van het fenomeen dat we willen onderzoeken steeds kunnen kiezen binnen welk kader we

dat fenomeen gaan bestuderen. Zo vormt het kernkader een goed uitgangspunt voor een aantal van de toekomstige werkzaamheden. Voor andere activiteiten, zoals het onderzoeken van de indirecte werkgelegenheid en de economische impact van toerisme zal het interessanter zijn een ruimer kader te hanteren omdat daarin ook activiteiten zijn opgenomen die eerder in de rand van het toerisme te situeren zijn.

3.2 Concrete uitwerking van de afbakening

We geven eerst het overzicht van de subsectoren die werden weerhouden voor de beide kaders. Vervolgens geven we toelichting bij de gemaakte selectie.

Tweede kader

TOERISME IN RUIMERE ZIN

52.482 kleinhandel in sport- en kampeerartikelen
 52.497 kleinhandel in souvenirs, ambachtelijke producten en religieuze artikelen
 55.402 discotheken, dancings, e.d.
 55.521 catering
 55.522 uitzendkoks en verzorgen van feesten en recepties
 60.100 vervoer per spoor
 60.211 stedelijk en voorstedelijk personenvervoer
 60.212 overige personenvervoer volgens een dienstregeling
 60.220 exploitatie van taxi's
 61.100 zee- en kustvaart
 61.200 binnenvaart
 62.100 luchtvaart volgens dienstregeling
 71.406 verhuur van sport- en kampeerartikelen
 92.520 musea en monumentenzorg
 92.611 beheer en exploitatie van sportcentra
 92.622 zelfstandig werkende sportbeoefenaars, -instructeurs en –begeleiders
 92.710 kansspelen

Eerste kader

KERN VAN HET TOERISTISCH WERKVELD

55.110 hotels en motels met restaurant
 55.120 hotels en motels zonder restaurant
 55.210 jeugdherbergen en berghutten
 55.220 kampeerreinen
 55.231 vakantiecentra en-vakantiedorpen
 55.232 verschaffen van overige logies voor kortstondig verblijf
 55.301 restaurants van het traditionele type
 55.302 fast food-zaken, snackbars, frituren, e.d.
 55.401 café's
 60.230 overige vervoer van personen te land
 62.200 luchtvaart zonder dienstregeling
 63.301 reisbureaus
 63.302 touroperators
 63.303 reisbegeleiders en -gidsen, toeristische informatiediensten e.d.
 92.332 pretparken
 92.530 botanische tuinen, dierentuinen en natuurreservaten
 92.722 exploitatie van recreatieparken, lunaparken, e.d.
 92.723 exploitatie van strandfaciliteiten, fietsen, waterfietsen, pony's e.d.
 92.724 overige activiteiten ivm recreatie
 hoeve- en plattelandstoerisme
 verhuurkantoren vakantiewoningen

Voor het **eerste kader**, dat de kern van de toeristische sector omvat, weerhouden we enkel de subsectoren (op basis van de NACE-bel codes) die zuiver toeristische, of in hoofdzaak toeristische activiteiten ontwikkelen. Subsectoren die slechts ten dele een toeristische activiteit uitvoeren of die wel een toegevoegde waarde leveren voor toerisme, maar die op zich geen toeristische activiteit impliceren worden niet weerhouden voor het kernkader.

Voorbeelden ter verduidelijking van subsectoren die niet werden opgenomen in het eerste kader :

- *Kleinhandel in sport- en kampeerartikelen* : Deze subsector wordt niet weerhouden in het eerste kader omdat het hier niet gaat om een zuiver toeristische activiteit. Deze subsector richt zich zowel tot een toeristisch/recreatief als een niet toeristisch/recreatief publiek. Sportartikelen worden niet steeds in een toeristisch/recreatieve context gekocht. Het betreft een subsector die een toegevoegde waarde biedt voor toerisme.
- *Kleinhandel in souvenirs, ambachtelijke producten en religieuze artikelen* : Deze artikelen worden niet steeds in een toeristisch/recreatieve context aangeschaft, indien deze subsector wordt opgenomen zou ook de kleinhandel in om het even welk streekproduct in overweging genomen moeten worden.
- *Vervoer per spoor* : Hoewel de spoorwegen een aanbod van dagtrips hebben zullen de voertuigen die hiervoor gebruikt worden zelden of nooit een puur toeristisch/recreatief publiek vervoeren. De hoofdactiviteit van deze subsector is niet toeristisch van aard.
- *Exploitatie van taxi's* : Evenals het vervoer per spoor zullen taxi's naast een toeristisch/recreatief publiek ook een publiek van beroepsmatige of functionele gebruikers hebben.

Nog enkele opmerkingen m.b.t. de subsectoren die wel behoren tot het eerste kader :

- Wat de subsector 'overige vervoer van personen te land' betreft, deze omvat volgens de omschrijving van de NACE-bel code : overig vervoer van personen met autobussen, zonder dienstregeling : chartervervoer, busreizen, toeristische excursies, enz. en het vervoer van personen met door dieren getrokken voertuigen.
- Ook de 'verhuurkantoren vakantiewoningen' en het 'hoeve- en plattelandstoerisme' worden opgenomen in het eerste kader. Voor deze

subsectoren is geen NACE-bel code beschikbaar, maar de activiteit behoort wel tot de kern van toerisme.

In het **tweede kader** werden subsectoren opgenomen die niet hoofdzakelijk toeristische activiteiten uitvoeren of die activiteiten uitvoeren die zich in de rand van toerisme situeren.

Voorbeelden ter verduidelijking van subsectoren die werden opgenomen :

- Zee- en kustvaart : Deze subsector omvat naast het vervoer van personen en goederen ook de exploitatie van pleziervaartuigen, cruiseschepen en rondvaartboten. De activiteit is dus niet in hoofdzaak, maar wel gedeeltelijk op toerisme gericht.
- *Catering* : De hoofdactiviteit van deze subsector is niet bedoeld als toeristische activiteit, maar er kan binnen een toeristische context wel beroep gedaan worden op deze subsector, vandaar dat hij wordt opgenomen in het ruime kader.

Voorbeelden ter verduidelijking van subsectoren die niet werden weerhouden :

- *Organisatie van salons, tentoonstellingen en beurzen* : Deze subsector omvat naast de organisatie van allerhande evenementen gericht op een specifiek doelpubliek ook het leveren en installeren van stands e.d.. De relevantie hiervan voor toerisme is beperkt tenzij het om vakantiebeurzen zou gaan.
- *Exploitatie van schouwburgen, concertzalen en dergelijke* : Het betreft een subsector die zich in eerste instantie situeert in een culturele context.

3.3 **Bedenkingen**

- ?? In het kader van de activiteiten van de sectorcommissie is het belangrijk een afbakening te hebben die de kernactiviteit van toerisme weergeeft. In dergelijke afbakening horen vooral die ondernemingen thuis die een puur toeristisch/recreatief product aanbieden aan een toeristisch publiek.
- ?? Uiteraard is het daarnaast ook belangrijk om de impact van toerisme in de economie te kennen. Dit kan nagegaan worden door aan (sub)sectoren die hun product ook aanbieden aan niet-toeristen te vragen wat het belang van toerisme voor die (sub)sectoren is.

- ?? Afhankelijk van het thema dat de sectorcommissie bestudeert kan bekeken worden welk kader als referentie zal worden gebruikt. Dit kan zowel het strikt als het ruimere kader zijn.
- ?? Het feit dat RSZ-gegevens gemeten worden op 30 juni kan een vertekend beeld geven van de reële werkgelegenheid in de toeristische sector. Verder dienen ook de RIZIV-gegevens voor de zelfstandigen in aanmerking genomen te worden bij onderzoeken naar werkgelegenheid. In dit advies echter, beperkt de sectorcommissie zich tot de afbakening van de sector. Het meetprobleem is van een andere orde.

4. *BESLUIT*

Om voor de toeristische sector vaststellingen te kunnen doen met betrekking tot sociaal-economische aangelegenheden is het belangrijk over een werkbare afbakening van deze sector te beschikken. Het is duidelijk dat een afbakening van toerisme, die toelaat relevante cijfergegevens over de sector te verzamelen, best gebaseerd is op de NACE-bel codes. Toerisme stemt als sector echter niet overeen met een welbepaalde code, sectie of afdeling binnen deze NACE-bel code. Vandaar dat we binnen deze codes een selectie moeten maken van subsectoren die tot de toeristische sector kunnen worden gerekend.

Afhankelijk van het doel waarvoor gegevens dienen te worden verzameld of het fenomeen dat we willen onderzoeken zal echter een eerder ruime of eerder strikte afbakening als vertrekpunt gehanteerd moeten worden. Immers, hoe ruimer de gehanteerde afbakening, hoe groter ook de kans dat niet toeristische activiteiten worden meegeteld, ten gevolge van het meetellen van subsectoren die een niet puur toeristische doelpubliek aanspreken.

In het kader van de werkzaamheden van de sectorcommissie stellen we dan ook voor twee kaders te hanteren als afbakening van de toeristische sector. Een eerste strikt kader geeft de kern van toerisme weer, dit kader omvat vooral die subsectoren die in hoofdzaak toeristische activiteiten uitvoeren. Een tweede ruimer kader omvat subsectoren die ook een bijdrage leveren aan toerisme en in dewelke toerisme een belangrijk aandeel heeft, maar voor wie de toeristische activiteit niet de hoofdactiviteit is en die ook gedeeltelijk een niet-toeristisch doelpubliek aanspreken.

Voor bepaalde thema's waarover de sectorcommissie toerisme zich zal moeten buigen, zal het wellicht meer adequaat zijn wanneer zij zich hiervoor kan richten op een strikte afbakening van de puur toeristische activiteiten. Deze stemt overeen met het eerste kader van kernactiviteiten. Dit betekent zeker en vast niet dat de activiteiten van de sectorcommissie tot dit kader beperkt zijn. Integendeel, indien het zinvol en interessant is een bepaald fenomeen in een ruimere context te bekijken kan de sectorcommissie beslissen daarvoor het tweede ruimere kader als uitgangspunt te hanteren. Willen we exacte uitspraken kunnen doen over de economische impact van toerisme, dan strekt het tot de aanbeveling om van elk van de subsectoren uit het tweede kader, die slechts gedeeltelijk toeristische activiteiten ontplooiën, na te gaan welk aandeel of welke betekenis het toerisme in deze subsector heeft. Zoniet zullen steeds activiteiten die niet als toeristisch kunnen worden beschouwd mee opgenomen worden in de besprekingen.